

УДК 336

Олександренко І.В., к.е.н., доцент

Пус В.О.

Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті визначено сутність доходів та їх види. Здійснено аналіз показників розвитку промисловості у Волинській області. Визначено проблеми та загрози у формуванні доходів промислових підприємств. Визначено частку доходів окремих промислових підприємств у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у Волинській області. Обґрунтовано основні напрями збільшення доходів промислових підприємств регіону.

Ключові слова: виручка від реалізації продукції, дохід, обсяг реалізованої продукції, прибуток, промислові підприємства.

Oleksandrenko I., Pus V.

DIRECTIONS INCREASE INCOME OF INDUSTRIAL ENTERPRISES VOLYN REGION

In the article the essence and types of income. The analysis of indicators of the industry in the Volyn region. The problems and threats in the formation of revenues of industrial enterprises. Determined share of income of some industrial enterprises in the total volume of industrial production in the Volyn region. The basic directions of increasing revenues of industrial enterprises in the region.

Keywords: revenue from sales, income, sales volume, revenue, industry.

Oleksandrenko I.V., Pus V.A.

НАПРАВЛЕННЯ УВЕЛИЧЕННЯ ДОХОДІВ ПРОМІШЛЕННИХ ПРЕДПРИЯТИЙ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье определена сущность доходов и их виды. Проведен анализ показателей развития промышленности в Волынской области. Определены проблемы и угрозы в формировании доходов промышленных предприятий. Определены долю доходов отдельных промышленных предприятий в общем объеме реализованной промышленной продукции в Волынской области. Обоснованы основные направления увеличения доходов промышленных предприятий региона.

Ключевые слова: выручка от реализации продукции, доход, объем реализованной продукции, прибыль, промышленные предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Доходи виступають основним джерелом розвитку будь-якого підприємства, оскільки від розміру доходів залежить обсяг чистого прибутку, власних фінансових ресурсів і власного капіталу. Враховуючи постійну потребу у власних фінансових ресурсах, ключовим завданням суб'єктів господарювання є збільшення доходів. Обсяг доходів підприємств є вагомим чинником не лише розвитку самого господарюючого суб'єкта, а й фактором соціально-економічного розвитку регіону. Доходи суб'єктів господарювання виступають головним джерелом створення податкових надходжень місцевих бюджетів, грошових надходжень населення та створюють основу для формування фінансових ресурсів на рівні регіону та за його межами. В цілому найбільш вагому роль у формуванні фінансових ресурсів регіону відіграють доходи промислових підприємств, а особливо виробничих підприємств. Зниження конкурентоспроможності вітчизняної промислової продукції суттєво відобразилось на зменшенні доходів промислових підприємств, що відповідно обумовлює потребу у виявленні потенційних резервів їх збільшення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад формування доходів підприємства внесли вчені економісти: Ф. Бутинець [2], В.Блонська [3], В. Сідун та Ю. Пономаренко [4], В. Загорський та О. Вовчак [5], Ю. Продіус [6]. Основні нормативні аспекти вираження та формування доходів підприємства регулюються Національним положенням бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [1] та Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності [7].

Цілі статті. Основною метою написання статті є теоретичне визначення доходів, джерел їх формування та обґрунтування потенційних резервів збільшення доходів промислових підприємств Волинської області.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основною місією створення підприємства є отримання прибутку і задоволення добробуту власників. У цьому аспекті виникає потреба у постійному пошуку альтернативних шляхів збільшення прибутку та виявлення факторів його зміни. Одним із ключових факторів впливу на прибуток підприємства є дохід отриманий від здійснення діяльності. Обсяг доходів прямо впливає на величину прибутку і є важливим критерієм оцінки обсягів діяльності та обороту підприємства.

Максимізація доходів є вагомим завданням будь – якого підприємства, з огляду на забезпечення ефективності діяльності та стабільності фінансового стану.

В економічній літературі подаються різні бачення поняття «дохід». Зокрема, в НП(С)БО №15 визначається, що дохід – це збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.[1]. Таким чином згідно до бухгалтерського обліку доходи – це всі надходження, що забезпечують приріст активів і зменшення зобов'язань.

На думку Бутиця Ф.Ф. дохід як економічна категорія є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг [2, с. 524]. Згідно до цього доходами визначаються усі грошові надходження від реалізації продукції.

У своїх дослідженнях Блонська В.І. стверджувала що дохід підприємства – це надходження, одержані внаслідок його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигод, отриманих внаслідок використання у господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику [3, с. 118]. Це дає підстави свідчити, що дохід це економічна винагорода підприємства за вмілу організацію його діяльності.

У наукових працях В.А. Сідун та Ю.В. Пономаренко характеризують дохід підприємства як виторг з реалізації продукції, послуг та виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного збору [4, с. 382]. Згідно до цього дохід це різниця між вкладеними та отриманими коштами від продажу товарів, робіт та послуг.

Загорський В. С. та Вовчак О. Д. пояснюють дохід як загальну суму надходжень, отриманих від усіх видів діяльності у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах. [5, с. 103]. Це дає підстави свідчити, що доходи – це надходження в результаті усіх видів діяльності.

На думку Продіуса Ю.І. дохід – це виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за вирахуванням матеріальних витрат. Він є грошовою формою чистої продукції підприємства, тобто охоплює оплату праці та прибуток. [6, с. 254–255].

В результаті аналізу підходів необхідно свідчити, що дохід – це певна сума грошових надходжень, що отримується підприємством від усіх видів діяльності, за певний проміжок часу, і призводить до збільшення активів, власного капіталу, і зменшення зобов'язань.

На нашу думку, з метою пошуку резервів збільшення доходів, необхідно чітко розмежовувати види доходів та джерела їх формування. Найбільш доцільно досліджувати види доходів, що подаються у звітності підприємства, а саме у Звіті про фінансові результати.

Види доходів, що подаються у звітності підприємства та джерела їх формування відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Види доходів підприємства та джерела їх формування*

Дохід	Джерела формування
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Відображається дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг за вирахуванням наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, податків і зборів.
2. Інші операційні доходи	Відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, дохід від списання кредиторської заборгованості.
3. Інші фінансові доходи	Відображаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій.
4. Дохід від участі в капіталі	Відображається дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.
5. Інші доходи	Описується дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від не операційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

*розроблено автором за джерелом [7].

Найбільш вагома роль у формуванні доходів відводиться доходам від реалізації продукції. Проблеми росту доходів від реалізації пов'язані із низькою конкурентоспроможністю продукції та низьким експортним потенціалом вітчизняного виробництва. Також проблемами зменшення доходів вітчизняних підприємств, є висока матеріаломісткість промислової продукції, що відповідно знижує її конкурентні переваги та рентабельність виробництва.

В цілому промислові підприємства відіграють значну роль у розвитку економіки Волинської області і збільшення їх доходів є запорукою економічного зростання в регіоні. Основні показники розвитку промисловості у Волинській області подані у таблиці 2.

Таблиця 2

Основні показники розвитку промисловості у Волинській області*

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн.грн.	8126,5	10492,7	11298,3	10906,3	11549,4	16558,2
Фінансовий результат до оподаткування, млн.грн.	166,8	426,9	234,9	212,3	-217,5	290,4
Середньорічна кількість штатних працівників у промисловості, осіб	41928	41864	41823	40297	39194	38460
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників у промисловості, грн.	1947	2424	2707	2976	2682	3207

Частка збиткових підприємств, %	45,9	40,8	38,8	36,7	33,6	27,8
Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, %	2,6	4,3	3,9	3,8	6,8	6,4
Питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями, %	11,6	11,6	12,9	10,5	10,8	11,5

*розроблено авторами за джерелом [8]

Зниження частки збиткових підприємств свідчить про те, що підвищується ефективність діяльності промислових підприємств. У 2014 році промислові підприємства Волинської області отримали збиток до оподаткування в сумі 217,5 тис. грн. Зокрема, про підвищення ефективності діяльності промислових підприємств свідчить ріст рентабельності операційної діяльності із 2,6% у 2010 році до 6,4% - у 2015 році. Зростання обсягів реалізації продукції свідчить про ріст доходів промислових підприємств. Інноваційна діяльність промислових підприємств обумовлена придбанням і використанням нових виробничих технологій, що дозволяють виробляти конкурентоспроможну продукцію. Незначна частка промислових підприємств, що займаються інноваціями обумовлена відсутністю фінансових ресурсів на підприємствах.

Незважаючи на позитивну динаміку економічних показників промислових підприємств, необхідно свідчити про наявність певних проблем, що перешкоджають розвитку промислових і збільшенню їх доходів. До таких проблем необхідно віднести: збільшення позикового капіталу; зниження фінансової незалежності; наявність значного обсягу короткострокової дебіторської заборгованості; уповільнення оборотності оборотних активів; збільшення тривалості обороту запасів; збільшення заборгованості за розрахунками з бюджетом та із внутрішніх розрахунків. Основними загрозами в діяльності промислових підприємств є: нестабільність податкового законодавства; підвищення цін на сировину; збитковість покупців та постачальників; високі ставки на кредитному ринку; нестабільність валютного курсу гривні до долара, євро; політична та економічна нестабільність в країні.

Вагомий внесок у розвиток промисловості Волинській області належить: ПАТ «СКФ Україна», ПАТ «ВГП», ДП «Автоскладальний завод №1», ПАТ «Теремнохліб», ПрАТ Спільне українсько-словацьке підприємство «Теріхем–Луцьк», ТЗОВ «Луцька картонно–паперова фабрика», державне підприємство «Луцький ремонтний завод «Мотор». Цим підприємствам належить 70% загальноміського обсягу [8].

З метою визначення та обґрунтування альтернативних напрямів збільшення доходів промислових підприємств нами проведено аналіз доходів чотирьох промислових підприємств Волинської області. В результаті цього, виявлено, що серед чотирьох промислових підприємств регіону, найбільшу частку доходів формує ПАТ «СКФ Україна», яке входить в корпорацію SKF, є єдиним в Україні виробником роликів конічних підшипників та компонентів до них. Частка доходів від реалізації продукції окремих промислових підприємств в загальному обсязі реалізованої промислової продукції подано у таблиці 3. Також необхідно відмітити, що частка доходів ПАТ „Гнідавський цукровий завод” в обсягах реалізації промислової продукції перевищила 1%, що свідчить про роль цукрового заводу в розвитку економіки регіону.

Збитковість ПАТ «Електротермометрія», негативно відображається на здатності підприємства ефективно розвиватись і збільшувати обсяги реалізації, що негативно відобразилось на обсягах його доходів. Таким чином частка доходів ПАТ «Електротермометрія» в загальному обсязі реалізації продукції промисловими підприємствами Волинської області становила у 2015 році 0,24%. В цілому, діяльність підприємств, яким належить менше 1% в обсягах реалізації продукції промисловими підприємствами Волинської області не є позитивним фактором впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

Таблиця 3

Динаміка частки обсягів реалізації продукції промисловими підприємствами
Волинської області*

Показник	2013	2014 рік	2015 рік
Обсяг реалізованої промислової продукції в цілому по регіоні, млн. грн.	10906,3	11549,4	16558,2
Частка реалізації промислової продукції ПАТ «Електротермометрія», %	0,38	0,28	0,24
Частка реалізації промислової продукції ПАТ «СКФ Україна», %	6,90	9,21	8,94
Частка реалізації промислової продукції ПАТ «Луцьк Фудз» %	0,73	0,88	0,96
Частка реалізації промислової продукції ПАТ «Гнідавський цукровий завод», %	2,13	3,02	2,71

*розроблено авторами за джерелом [8]

У процесі аналізу доходів промислових підприємств Волинської області, виявлено основні переваги та можливості промислових підприємств напрямку збільшення доходів. Основними перевагами росту доходів промислових підприємств є: пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції; ріст обсягів виробництва за рахунок експорту; зменшення залишків виробничих запасів; реструктуризація дебіторської заборгованості; розширення діяльності; продаж основних засобів, що не використовуються в діяльності; здача в оренду основних засобів. Зовнішніми можливостями збільшення доходів промислових підприємств Волинської області є: збільшення частки ринків збуту; збільшення обсягів реалізації на території України; збільшення асортименту продукції; укладення взаємовигідних контрактів з іноземними покупцями; лідерство на іноземних ринках збуту.

У процесі визначення напрямів збільшення доходів промислових підприємств вагоме значення займає процес управління доходами. На нашу думку, управління доходами підприємства необхідно здійснювати послідовно за такими етапами: створення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень; проведення аналізу обсягу та складу отриманих доходів, чинників, які визначають їх розмір та рівень; розробка політики управління доходами; обґрунтоване планування доходів; формування оптимального варіанту плану доходів підприємства.

Одним із резервів збільшення доходів промислових підприємств є виробництво продукції, яка за якісними характеристиками не буде поступатись імпортним аналогам. Зокрема, це стосується продукції харчової промисловості. Також, вагомим аспектом збільшення доходів промислових підприємств є вихід на нові ринки збуту, а саме через випуск нових видів продукції або розширення мережі збуту в інших регіонах. Для

промислових підприємств Волинської області вагомим завданням є підвищення експортного потенціалу, що дозволить збільшити експорт продукції і відповідно доходи від її реалізації. Враховуючи вигідне географічне розташування Волинської області, промислові підприємства мають широкі можливості залучення іноземних інвестицій та запозичення зарубіжного досвіду щодо ведення бізнесу.

В цілому аналіз розвитку промислових підприємств у Волинській області свідчить, що вагомим резервом збільшення доходів є ефективна маркетингова діяльність націлена на тісну співпрацю із споживачами з метою виявлення їх смаків та уподобань. Це дозволить виробляти ту продукцію, на яку є попит на ринку і яка матиме збут. Для промислових підприємств це позитивний фактор, що дозволить збільшити не лише обсяги реалізації, а й зменшити перевиробництво продукції. Реалізація інновацій також є визначальним фактором покращення діяльності промислових підприємств, збільшення обсягів збуту та доходів. На нашу думку, найбільш необхідними є інновації у технології виробництва промислових товарів, що дозволить зменшити їх собівартість та підвищити якість до міжнародних стандартів.

Окрім основної операційної діяльності, яка дозволяє отримати дохід від реалізації продукції, промислові підприємства можуть отримувати доходи від орендних операцій, від продажу залишків виробничих запасів, основних засобів, в результаті вкладення вільних коштів в цінні папери інших суб'єктів господарювання або на депозит в банку. Таким чином резерви збільшення доходів необхідно виявляти як у процесі здійснення операційної діяльності, так і у процесі інвестиційної діяльності. На рис. 1 подано основні напрямки збільшення доходів промислових підприємств.

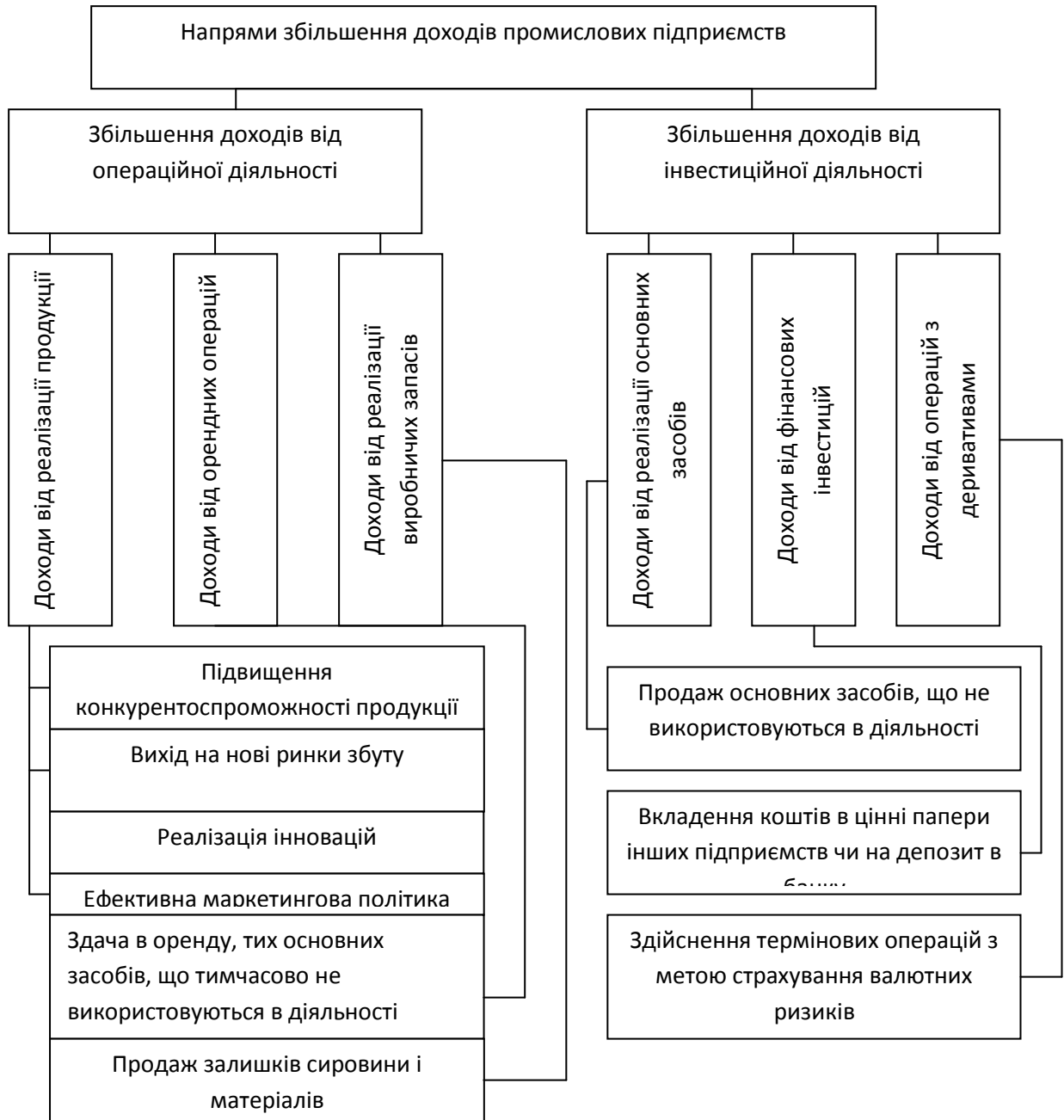

Рис. 1. Напрями збільшення доходів промислових підприємств*

*розроблено авторами

Збільшення доходів промислових підприємств Волинської області, дозволить збільшити фінансові ресурси в регіоні. Ріст фінансових ресурсів обумовить прискорення інвестиційно-інноваційних процесів в регіоні та сприятиме збільшенню доходів і рівня життя населення. Збільшення доходів підприємств є запорукою росту прибутку та відповідно збільшення власних фінансових ресурсів і зниження фінансової незалежності. Таким чином пошук і реалізація резервів збільшення доходів промислових підприємств, повинні стати першочерговими завданнями розвитку промисловості, оскільки доходи виступають головним фактором створення прибутку, фінансових та інвестиційних ресурсів..

Висновки. Підсумовуючи вище зазначене, необхідно свідчити, що доходи підприємства залежать від обсягів виробництва та реалізації продукції. Таким чином

головним чинником збільшення доходів є розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності продукції, підвищення її якісних характеристик, а також ефективне впровадження інновацій у виробничий процес. Враховуючи вигідне географічне розташування Волинської області, одним із ефективних шляхів збільшення доходів промислових підприємств регіону є збільшення ринків збуту за рахунок експорту продукції в країни Європи. Хоча експорт продукції є альтернативним шляхом росту доходів в промисловості, однак носить певні загрози для вітчизняного бізнесу, що пов'язані зі зміною валютного курсу. Таким чином з метою уникнення збитків від зміни валютних курсів, необхідно вивчати і прогнозувати ситуацію на валютному ринку, а також здійснювати операції з деривативами. Операції з деривативами дозволяють зменшити збитки від зміни валютного курсу, а за сприятливих умов забезпечать підприємствам додаткове джерело формування доходів та прибутку.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 14.06.2000 р. №131. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com>.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2006. – 832 с.
3. Блонська В.І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин / В.І. Блонська // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – С. 117–123.
4. Сідун В.А. Економіка підприємства: навч. посіб. / – К: Центр навчальної літератури, 2003. – 436 с.
5. Фінанси [Текст] / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – К.: Знання, 2006. – 247 с. – ISBN 5–279–01935–6.
6. Продиус Ю.И. Экономика предприятия / Ю.И. Продиус : учебн. пособ. – Харьков : Изд-во «Одиссей», 2004. – 416 с.
7. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені наказом Міністерства фінансів України від 23.03.2013 р. № 433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.in.lutsk.ua/>.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.